

Mensenrechten en handicap: Schaduwrapport Vlaanderen (België) 2011

Samenvatting in eenvoudige taal

Deze leesversie is geschreven door GRIP, in samenwerking met ervaringsdeskundigen Didier Peleman, Dominiek Porreye en Patrick Schelfhout.

Inleiding

De Verenigde Naties (VN) hebben een Verdrag opgemaakt over de Rechten van Personen met een Handicap. Ook België heeft dit VN-Verdrag ondertekend. De overheid heeft in juli 2011 een rapport geschreven, om aan de VN informatie te bezorgen over de rechten van mensen met een handicap in ons land.

Organisaties van mensen met een handicap mogen een schaduwrapport aan de VN geven. Dat is een aanvulling op het rapport van de overheid.

Dit is het eerste schaduwrapport van GRIP (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap). Het gaat over de situatie van mensen met een handicap in Vlaanderen. Dit rapport gaat niet over alle rechten uit het verdrag, maar enkel over onderwerpen waar GRIP veel over weet en die ze belangrijk vindt. Iedereen die wilde, kon meewerken aan dit rapport. Er waren open vergaderingen. Mensen konden ook hun eigen verhaal vertellen op www.gelijkerechten.be.

Woordgebruik

Mensen kunnen een *beperking* hebben (iets niet kunnen of minder kunnen) op vlak van hun gezondheid, lichaam of verstand.

Een *handicap* is iets wat je niet kan, doordat de samenleving geen rekening houdt met je beperking, of niet ziet wat je wél kan.

Iemand kan bijvoorbeeld verlamd zijn. Die beperking wordt een handicap als die persoon geen goede rolstoel heeft, of als gebouwen niet toegankelijk zijn, of als niemand hem werk wil geven.

De samenleving zit nog vol drempels voor mensen met een beperking. Ook hoe men denkt over mensen met een beperking, maakt dat we geen gelijke kansen krijgen. Daarom spreekt GRIP over personen met een *handicap*.

We zeggen *personen* of *mensen* met een handicap, omdat we veel meer zijn dan onze handicap.

Bespreking van het VN-Verdrag

Artikels 1-4: ALGEMENE PRINCIPES VAN HET VERDRAG

De eerste artikels van het VN-Verdrag gaan over algemene ideeën over handicap. Personen met een handicap moeten dezelfde mensenrechten hebben als personen zonder handicap. Ze moeten kunnen deelnemen aan de samenleving. De samenleving moet toegankelijk zijn. Mensen met een handicap

moeten zelfstandig kunnen leven en zelf keuzes mogen maken. Dit is een nieuwe manier van denken.

In Vlaanderen begint men ook te denken op die nieuwe manier, maar niet helemaal en niet overal. Vaak bekijkt men handicap nog als een medische stoornis. In het buitengewoon onderwijs deelt men bijvoorbeeld nog altijd leerlingen in types in, op dezelfde manier als in de jaren 70.

Mensen met een handicap kunnen niet vrij genoeg kiezen waar ze wonen, met wie ze wonen, naar welke school ze gaan, welk soort voor werk ze willen doen of welke ondersteuning ze krijgen. Ze kunnen niet vrij kiezen als persoon, omdat er nog teveel georganiseerd wordt voor groepen.

Mensen met een handicap nemen veel te weinig deel aan het beleid. De overheid doet niet veel moeite om ervaringsdeskundigen mee te laten beslissen in het beleid. Vooral mensen met een verstandelijke handicap hebben geen eigen stem. Er moet meer geld komen, zodat mensen betaald kunnen worden voor hun politiek werk en voor hun ondersteuning daarbij. Binnen de verenigingen moeten mensen met een handicap ook genoeg te zeggen hebben.

Artikel 5: GELIJKHEID EN NON-DISCRIMINATIE

Discriminatie wil zeggen dat mensen onrechtvaardig of slecht behandeld worden omdat ze anders zijn. *Non-discriminatie* betekent ervoor zorgen dat mensen *niet* slecht behandeld worden omdat ze anders zijn.

In België en Vlaanderen zijn er wetten die discriminatie van mensen met een handicap verbieden. Dat is een goede zaak.

Door die wetten kun je naar een rechtbank stappen als je gediscrimineerd wordt. Maar weinig mensen doen dat. Als je

slecht behandeld wordt omdat je een handicap hebt, weten mensen vaak niet dat zo iets niet mag. Men denkt er niet genoeg aan dat dit discriminatie is, of een schending van je mensenrechten.

Er is een speciale wet tegen discriminatie op het werk. Maar er moet ook iets veranderen in het onderwijs. Scholen kunnen nu leerlingen met een handicap discrimineren. Als een school zegt dat ze jouw kind niet willen, omdat het een handicap heeft, kun je daar weinig tegen doen. De politici moeten het GOK-decreet (de wet voor Gelijke Kansen in het Onderwijs) veranderen, zodat scholen leerlingen met een handicap niet zomaar kunnen weigeren.

Artikel 8: BEVORDEREN VAN BEWUSTWORDING

De overheid moet ervoor zorgen dat iedereen weet: mensen met een handicap hebben rechten, ze hebben ook talenten, en ze kunnen veel bijdragen aan de samenleving.

De overheid moet mensen hiervan bewust maken met campagnes. Ook op school moeten kinderen dit leren.

GRIP vindt dat het onderwijs *inclusief* moet zijn: als er leerlingen met een handicap in je klas zitten, zal je anders naar hen kijken en respect voor hen krijgen. Nu zitten de meeste leerlingen met een handicap op aparte scholen.

Radio, tv, kranten en andere media bereiken veel mensen. Daarom moet de overheid er ook voor zorgen dat de *media* anders kijken naar mensen met een handicap.

In Vlaanderen komen personen met een handicap nog veel te weinig op televisie. En áls ze in beeld komen, gaat het meestal

over hun handicap. Ze moeten meer deelnemen aan gewone programma's, bijvoorbeeld:

- als kandidaat in spelprogramma's
- als experts die veel weten (en niet alleen over handicap)
- als mensen met een beperking én met veel andere eigenschappen en talenten
- als burgers die deelnemen aan de samenleving

De overheid maakt samen met de VRT goede plannen voor meer diversiteit. Maar de aandacht gaat vooral naar vrouwen en vreemdelingen, en minder naar mensen met een handicap. Ook doet de overheid nog niets met VTM en andere commerciële zenders.

De media gebruiken vaak woorden die niet respectvol zijn, zoals "mindervalide" en "mongool". Journalisten zouden afspraken moeten maken over een juiste taal en beeldvorming.

Artikel 9: TOEGANKELIJKHEID

Toegankelijkheid gaat over gebouwen, wegen en vervoer. Mensen met alle mogelijke beperkingen moeten hiervan gebruik kunnen maken. Maar toegankelijkheid gaat ook over informatie en communicatie: iedereen moet die kunnen begrijpen. Toegankelijkheid is nodig om te kunnen deelnemen aan de samenleving.

De Belgische overheid heeft geen algemene plannen, doelen en streefcijfers, om te zorgen dat onze samenleving toegankelijk wordt voor iedereen.

Nieuwe gebouwen probeert men toegankelijk te maken, maar bestaande gebouwen worden niet genoeg aangepast.

Vaak denkt men wel aan rolstoelgebruikers, maar vergeet men mensen met een verstandelijke beperking en personen met een visuele (blind, slechtziend) of auditieve beperking (doof, slechthorend). Ook vergeet men vaak dat toegankelijkheid niet alleen gaat over wegen en gebouwen, maar ook over informatie en communicatie. Men streeft dus niet genoeg naar *integrale toegankelijkheid*, dat betekent toegankelijkheid van *alle* voorzieningen voor *iedereen*.

Reizen met de trein in België is niet zo toegankelijk. Je kan assistentie krijgen, maar je moet die één dag op voorhand aanvragen. Je kan dus niet, zoals mensen zonder handicap, op het moment zelf beslissen welke trein je neemt, en wanneer je terugreist. Je komt ook in de problemen als je een aansluiting mist door vertraging.

Artikel 11: RISICOVOLLE SITUATIES EN HUMANITAIRE NOODSITUATIES

In noodsituaties, zoals natuurrampen en oorlog, moet men rekening houden met personen met een handicap. Bijvoorbeeld: mensen met een lichamelijke beperking kunnen minder snel vluchten. Dove mensen horen geen alarmsignaal. Mensen met een verstandelijke beperking begrijpen niet altijd wat men zegt dat ze moeten doen.

Men probeert aandacht daarvoor te hebben in België zelf. Maar er zijn vooral noodsituaties in het buitenland. Het Belgische leger gaat naar buitenlandse gebieden waar oorlog en andere problemen zijn. Ons leger en onze overheid moeten ook daar rekening houden met de moeilijkheden van mensen met een handicap. Nu gebeurt daar bijna niets voor.

Artikel 12: GELIJKHEID VOOR DE WET

Mensen met een handicap moeten zo veel mogelijk zelf kunnen beslissen over hun geld en hun andere bezittingen.

Als je dit moeilijk kan, moet een rechter beslissen. Maar Belgische rechters krijgen weinig ondersteuning. Ze zijn ook beperkt door de regels en wetten.

Die regels gaan over *onbekwaamheid*, *verlengde minderjarigheid* en *voorlopig bewind*. De wetten hierover zijn verouderd. Ze spreken bijvoorbeeld over "onnozelheid" en "krankzinnigheid". Er is een voorstel voor een nieuwe wet.

De nieuwe wet wil mensen met een handicap *beschermen*, zodat anderen hun bezit niet kunnen afnemen. Maar eigenlijk zou de wet moeten gaan over *begeleiding en ondersteuning*.

Nu ziet men te veel als oplossing dat anderen in jouw plaats beslissen. Beter is dat je hulp krijgt, bijvoorbeeld van een netwerk. Zo kun je zelf ook mee beslissen over je eigen geld en bezit.

Artikel 13: TOEGANG TOT DE RECHTER

In de rechtbank en bij de politie moeten mensen met een handicap dezelfde rechten hebben als iedereen.

In België zijn er problemen met *internering*. Dit is een soort gevangenisstraf voor wie een misdaad begaan heeft en een verstandelijke beperking heeft, of psychiatrische problemen. Zij moeten dan naar de psychiatrie of een apart deel van de gevangenis. Meestal weten ze niet wanneer ze weer vrij komen, de psychiater beslist wanneer ze daar klaar voor zijn.

Of iemand internering kan krijgen (in plaats van een gevangenisstraf) wordt beslist door een *gerechtspychiater*. Dit is een psychiater die voor de rechtbank werkt.

Gerechtspychiaters krijgen te weinig tijd om iemand te onderzoeken, terwijl die toch voor heel lange tijd kan vast zitten. Ze moeten geen diploma hebben en er zijn ook geen andere regels. Niemand controleert of ze hun werk goed doen. Ze worden ook te weinig betaald. Ze hebben dus weinig redenen om hun best te doen.

Een wetsvoorstel van 2007 zou een paar dingen moeten verbeteren, maar dit is nog niet in orde gebracht.

Artikel 14: VRIJHEID EN VEILIGHEID VAN DE PERSOON

Een handicap mag geen reden zijn om mensen op te sluiten. Als je wordt opgesloten, omdat je bijvoorbeeld een misdaad hebt begaan, moet je dezelfde rechten hebben.

Als je geïnterneerd bent, ben je niet veroordeeld. Door je handicap of geestelijke problemen ben je niet schuldig. Je krijgt dus geen straf, maar wel therapie (behandeling). Dat klinkt goed, maar de werkelijkheid is anders.

In de psychiatrie is er te weinig plaats. Daarom zitten veel geïnterneerden gewoon in de gevangenis, jaren lang. Ze krijgen geen behandeling of begeleiding. Zij weten niet hoe lang ze daar nog moeten blijven. Zij hebben niet dezelfde rechten als patiënten in de psychiatrie.

De overheid is wel bezig met de bouw van psychiatrische 'gevangenis'. Maar er is nog niet beslist welke behandeling mensen er kunnen krijgen.

Artikel 19: ZELFSTANDIG WONEN EN DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

Het VN-Verdrag zegt dat we recht hebben op ondersteuning. We moeten hulp kunnen krijgen van voorzieningen, diensten en persoonlijke assistenten.

Veel Vlamingen die door hun handicap ondersteuning nodig hebben, krijgen die ondersteuning niet. Zij staan op een wachtlijst. De overheid wil dat alle mensen met een zware handicap ondersteuning krijgen tegen het jaar 2020. Mensen met een lichtere handicap hebben in Vlaanderen dus geen recht op ondersteuning.

De overheid ziet ondersteuning nog te veel als "zorg", en niet als hulp om je leven uit te bouwen en deel te nemen aan de samenleving.

Het VN-Verdrag zegt dat we mogen kiezen hoe we wonen en met wie we samenwonen. We mogen niet verplicht zijn om te leven in één soort woonvorm, zoals een instelling.

Het moet mogelijk zijn om *persoonlijke assistentie* te krijgen. Dat is nodig om in de maatschappij te kunnen wonen, en niet apart te moeten wonen in een speciale voorziening.

De Vlaamse overheid geeft veel geld uit aan (het bouwen van) voorzieningen. Voor Persoonlijke Assistentiebudgetten (PAB) is er veel minder geld. Als je een PAB wil, moet je dus langer wachten. Daarom kiezen sommige mensen toch voor een voorziening.

Er is geen plan om instellingen af te bouwen en mensen te helpen om zelfstandig te gaan wonen. Er is te weinig aandacht voor netwerken. Mensen hebben een *sociaal netwerk* nodig:

een groep mensen met wie je een goed contact hebt, zoals familie, maar ook burens en mensen met dezelfde hobby of interesses. Voorziening geven te weinig hulp om buitenshuis mensen te leren kennen.

Er is een Vlaamse wet over het Persoonsgebonden Budget (PGB). Met een PGB mag je diensten betalen van persoonlijke assistenten én van voorzieningen. Met een PGB kun je dus meer zelf beslissen welke ondersteuning je krijgt. Het kan ook helpen om de stap te zetten van een instelling naar zelfstandig wonen.

Het is goed dat een paar mensen het PGB al konden uitproberen. Jammer genoeg kunnen andere mensen nog altijd geen PGB krijgen. De overheid moet de PGB-wet uitvoeren, maar doet dat veel te traag. Ze is ook bezig het PGB af te zwakken tot een persoonsvolgend budget (PVB). Dat betekent dat je het geld niet zelf mag beheren, maar dat de overheid jouw budget zal bijhouden. Dan kun je minder zelf beslissen welke ondersteuning je krijgt.

Hulpmiddelen zijn belangrijk om zelfstandig te leven en deel te nemen aan de samenleving. Hulpmiddelen zijn bijvoorbeeld een rolstoel, een hond die blinden begeleidt, of een leeshulp.

Er komen altijd maar meer en betere hulpmiddelen. Maar de overheid betaalt sommige hulpmiddelen niet terug.

Het beleid voor hulpmiddelen is heel medisch. Men kijkt naar je stoornis, naar wat je *niet* kan. Men vertrekt niet van wat je *wel* zou kunnen.

Mensen met een handicap zouden een eigen budget voor hulpmiddelen moeten krijgen. Hoeveel geld je krijgt, is anders voor iedereen. Het hangt af van wat je nodig hebt en wat belangrijk is voor jou.

Volgens de PGB-wet is dit ook mogelijk. Maar ook dit deel van de wet wordt helaas niet uitgevoerd. GRIP stelt voor dat een paar mensen het PGB voor hulpmiddelen alvast kunnen uitproberen.

Artikel 21: VRIJHEID VAN MENING EN MENINGSUITING EN TOEGANG TOT INFORMATIE

Om een mening te kunnen vormen, moet je toegang hebben tot informatie. Volgens het VN-Verdrag moet de overheid haar informatie toegankelijk maken voor iedereen. Ze moet de media en andere organisaties aanmoedigen om dat ook te doen. Ze moet er ook voor zorgen dat er meer gebarentaal wordt gebruikt.

De VRT is de laatste jaren goed bezig. Ze zorgt voor meer toegankelijkheid voor mensen die niet of slecht kunnen horen of zien. Ze werkt bijvoorbeeld met ondertiteling en gesproken ondertiteling.

De VRT zal ook het nieuws en het jeugdjournaal vertalen in Vlaamse Gebarentaal. Maar dit zal alleen te zien zijn op het internet. GRIP vindt dat Vlaamse Gebarentaal ook op TV moet. Dit is beter voor dove mensen die geen internet hebben. Dat zou ook goed zijn om Vlaamse Gebarentaal zichtbaar te maken voor mensen die dat niet kennen.

Er is te weinig aandacht voor andere handicaps, zoals verstandelijke beperkingen en autisme. Wie niet (goed) kan horen én zien, heeft een tolk nodig. Nu betaalt de overheid veel te weinig tolkuren: 70 uur per jaar, dat is maar 3 uur per week! Ook het internet moet meer toegankelijk worden.

Artikel 23: EERBIEDIGING VAN DE WONING EN HET GEZINSLEVEN

Mensen met een handicap moeten zelf kunnen beslissen over relaties, huwelijk en kinderen. De overheid mag kinderen en ouders niet van elkaar scheiden omdat één van hen een handicap heeft.

In Vlaanderen zitten veel kinderen met een handicap in een voorziening. Voor hun ouders is het moeilijk om die kinderen thuis te laten wonen. Eén van de redenen is dat het moeilijk is om een PAB te krijgen. Zonder Persoonlijke Assistentie moeten ouders, broers en zussen zelf alle ondersteuning geven. Vaak moeten ze daarom stoppen met werken. Het is ook heel zwaar voor hen, als ze geen hulp krijgen. Daarom gaan veel kinderen toch naar een voorziening.

Sommige mensen met een handicap hebben assistentie nodig als partner of als ouder. Daarom kiezen ze er vaak voor om geen kinderen te krijgen. Dat is geen vrije keuze.

Artikel 24: ONDERWIJS

In het VN-Verdrag staat dat personen met een handicap recht hebben op *inclusief onderwijs*. Dit betekent dat zij naar gewone scholen mogen gaan. Ze moeten ondersteuning krijgen en *redelijke aanpassingen*. Een redelijke aanpassing is bijvoorbeeld een computer voor wie blind is of moeilijk kan schrijven. Of een tolk gebarentaal, die de les vertaalt voor dove kinderen.

In Vlaanderen gebeurt er bijna niets om inclusief onderwijs mogelijk te maken. Een school kan kinderen heel makkelijk

weigeren als ze een handicap hebben. Vlaamse scholen mogen dus discrimineren, ook al mag dat eigenlijk niet van Europese wetten of van het VN-Verdrag.

De meeste leerlingen met een handicap moeten naar het Bijzonder Onderwijs. Alleen in die speciale scholen kun je rekenen op aanpassingen en genoeg ondersteuning. Maar in die scholen heb je niet genoeg keuze over de richting die je wil volgen. Veel mensen vinden het goed en normaal dat leerlingen met een handicap aparte scholen zitten. Daarom verandert er niets.

Sommige scholen willen wel meewerken en sommige ouders zorgen zelf voor assistentie. Daardoor zijn er toch leerlingen met een handicap in gewone scholen. Maar omdat ze ondersteuning en aanpassingen kregen, kan het zijn dat ze toch geen diploma krijgen.

Dove kinderen kunnen geen gewoon diploma krijgen op een dovenschool. Op een gewone school krijgen ze niet genoeg tolkuren Vlaamse Gebarentaal. Enkele ouders gingen naar de rechtbank. De rechter gaf hen gelijk: de overheid moet meer tolkuren betalen, dat is een redelijke aanpassing.

Volgens het VN-Verdrag moeten kinderen met een handicap les krijgen in de taal die voor hen het gemakkelijkst is. Maar zelfs op dovenscholen gebeurt dat niet. De leraars gebruiken Vlaamse Gebarentaal enkel als hulpmiddel. Ze willen dat de leerlingen vooral spreken en liplezen.

Alle kinderen hebben recht op gratis onderwijs. Maar sommige kinderen met een zware handicap gaan niet naar school. Zij gaan naar voorzieningen waar ze wel zorg krijgen, maar niet leren. Bovendien moeten ouders hiervoor betalen.

Ook volwassenen hebben het recht om verder te leren. Hogescholen en universiteiten krijgen extra geld voor studenten

met een handicap. Iedereen mag zich inschrijven en meedoen met de lessen en examens. Maar er is niet altijd genoeg toegankelijkheid. Soms krijgen studenten ook geen redelijke aanpassingen. En ook hier zijn er niet genoeg tolkuren.

Sommige studenten met een handicap krijgen geen diploma, omdat ze niet dezelfde jobs op dezelfde manier kunnen doen als studenten zonder handicap. Maar met redelijke aanpassingen zouden ze toch kunnen werken, dus zouden ze ook een diploma moeten krijgen.

Artikel 27: WERK EN WERKGELEGENHEID

Personen met een handicap hebben het recht om te werken. Ze moeten zoals iedereen kunnen kiezen welke job ze doen. De overheid moet zelf mensen met een handicap in dienst nemen. Ze moet ook andere werkgevers aanmoedigen om personen met een handicap aan te nemen. Werkplaatsen moeten toegankelijk zijn. Werknemers met een handicap moeten redelijke aanpassingen krijgen.

De Vlaamse overheid heeft geld om mensen met een handicap aan een job te helpen. Maar dat geld gaat vooral naar beschutte werkplaatsen. Voor mensen die een gewone job willen doen, is er minder geld. Maar ook in een gewone job hebben mensen ondersteuning nodig, en redelijke aanpassingen.

Mensen die naar het bijzonder onderwijs (speciale scholen) gingen, vinden later moeilijk een gewone job. Ze hebben niet het juiste diploma. Zij werken dus meestal in beschutte werkplaatsen. Werkgevers moeten niet alleen kijken naar diploma's, maar ook naar wat je kan.

Werklozen met een handicap krijgen wel hulp om een job te vinden. Maar daarna krijgen ze bijna geen hulp meer. Werknemers met een handicap moeten ook begeleiding krijgen om hun werk te houden of om te veranderen naar een andere job. Soms lukt dat dan niet en worden mensen weer werkloos.

Wie niet werkt, krijgt ook geld van de overheid. Dat is goed, Maar als je werkt, wil je ook meer geld verdienen. Nu is er soms weinig verschil. Daarom blijven sommige mensen met een handicap liever werkloos. Want andere dingen kosten ook al meer moeite, zoals het gezinsleven en verplaatsingen.

De meeste Vlamingen zonder handicap hebben werk (70 %). Weinig Vlamingen mét een handicap hebben een job (33 %). Dat betekent dat er geen *evenredige arbeidsparticipatie* is. De overheid, de werkgevers en de vakbonden bekijken het niet op die manier, of vinden het niet belangrijk genoeg om daar iets aan te doen.

Artikel 31: STATISTIEKEN EN HET VERZAMELEN VAN GEGEVENS

Landen die het VN-Verdrag ondertekend hebben, moeten onderzoeken hoe goed of hoe slecht het gaat met personen met een handicap.

In België zijn daar bijna geen cijfers over. We kunnen dus ook niet meten of het over een paar jaar beter wordt.

Artikel 32: INTERNATIONALE SAMENWERKING

Dit artikel gaat over samenwerking met arme landen. Daar zijn nog meer personen met een handicap. Als je arme landen wil helpen, moet je ook rekening houden met die mensen.

Een paar Belgische organisaties werken hier wel aan. Maar de overheid doet bijna niets. Ze weten er ook weinig over.

Als je mensen met een handicap in arme landen wil helpen, moet je hen zelf vragen hoe dat best gebeurt.

Er is meer informatie en onderzoek nodig.

Artikel 33: NATIONALE UITVOERING EN TOEZICHT

Uitvoering van het VN-Verdrag = de rechten van personen met een handicap waar maken. Ervoor zorgen dat mensen niet alleen rechten hebben op papier, maar ook echt.

Toezicht = kijken of de overheid het verdrag uitvoert. Controleren of ze de rechten waarmaakt. Een rapport of verslag schrijven over de situatie van mensen met een handicap.

1) Er moet een *focal point* of contactpunt zijn. Dit is de persoon (of personen) bij de overheid die de uitvoering leidt. Het heeft lang geduurd voor België dit heeft geregeld.

2) Er moet ook een *onafhankelijk kader* zijn. Dit zijn organisaties die niet de overheid zelf zijn. In België is dit een dienst geworden binnen het CGKR, het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding. Dit heeft ook lang geduurd.

3) Ervaringsdeskundigen moeten deelnemen aan de uitvoering en het toezicht. Mensen met een handicap en hun organisaties

moeten bijvoorbeeld kunnen meewerken aan het rapport. Met het 1ste rapport in 2011 ging dat niet goed. Er was veel te weinig tijd en de teksten waren niet toegankelijk.

VOORNAAMSTE BEKOMMERNISSEN

GRIP is het meest bezorgd om deze 5 punten:

- 1) Uit het VN-Verdrag spreekt een nieuwe kijk op handicap. Maar de meeste mensen denken nog op een oude manier. Om gelijke rechten te krijgen, moet de manier van denken veranderen.
- 2) Internering in België is een schending van mensenrechten. 1000 mensen met een verstandelijke beperking of geestelijke problemen zitten in de gevangenis, zonder ondersteuning.
- 3) In Vlaanderen is er geen recht op ondersteuning en persoonlijke assistentie.
- 4) Er is geen recht op onderwijs in gewone scholen.
- 5) Er werken te weinig mensen met een handicap op gewone werkplaatsen.